

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 18 maj 1918 kl. 4 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 15, i anledning av första kammarens beslut i fråga om vidtagande av åtgärder för åstadkommande av förbättrad sedlig och andlig vård för den värnpliktiga ungdomen m. m.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 9, har herr *Gullberg* *Motionerna.* hemställt, att riksdagen må besluta om en skrivelse till Kungl. Maj:t, att Han täcktes låta utreda frågan om förbättrad sedlig och andlig vård för den värnpliktiga ungdomen och för riksdagen framlägga det förslag, som av denna utredning må komma.

I en inom samma kammare väckt motion, nr 53, har herr *Meurling* hemställt, att riksdagen måtte besluta hemställa till Kungl. Maj:t att låta verkställa utredning angående ändring i organisationen av den religiösa vården inom armén och till riksdagen inkomma med det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

I fråga om motiveringarna till ifrågavarande framställningar får utskottet hänvisa till motionerna.

Dessa motioner hänvisades till första kammarens första tillfälliga utskott, som med anledning därav i vederbörlig ordning infortrade yttranden över motionerna från ärkebiskopen, inspektören för infanteriet, generalfälttygmästaren och inspektören för artilleriet, inspektören för kavalleriet, inspektören för trängen, chefen för fortifikationen, chefen för kustartilleriet, stationsbefälhavaren vid flottans station i Stockholm och stationsbefälhavaren vid flottans station i Karlskrona, vilka yttranden finnas intagna i nämnda utskotts utlåtande i ämnet. Detta utlåtande innehöll dessutom en historik av följande lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 13 saml. 1 avd. 15 häft. (Nr 15.) 1

Historik.

»I sitt yttrande till det vid Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående ny härordning den 14 maj 1914, nr 58, fogade statsrådsprotokoll anförde föredragande departementschefen (sid. 304) angående arméns ecklesiastikstat följande: 'Inom lantförsvarsdepartementet tillkallade sakkunniga hava under år 1909 slutbehandlat förslag till bestämmelser för den andliga vårdens organisation inom armén. Då emellertid detta ärende icke befinner sig i det skick, att det nu kan till avgörande företagas samt en omorganisation av arméns ecklesiastikstat, därest en sådan anses erforderlig, kan genomföras oberoende av frågan om ny härordning, ifrågasättes för närvarande ej någon mera genomgripande förändring beträffande ecklesiastikstaten'.

Det ursprungliga initiativet till utarbetandet av detta förslag togs av det år 1903 församlade kyrkomötet ävensom av ombud för nionde allmänna svenska prästkonferensen år 1906. Med anledning härav bemyndigades genom nådigt brev den 15 februari 1907 dåvarande statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet att tillkalla två personer att såsom sakkunniga biträda inom departementet med verkställande av utredning och utarbetande av förslag i fråga om regementspastorsinstitutionens omorganisation.

De för ändamålet tillkallade sakkunniga voro dåvarande chefen för andra arméfördelningen, generalmajoren G. F. O. Ugglå och dåvarande regementspastorn vid Hälsinge regemente E. I. Hultin. De avgåvo den 15 april 1908 »Förslag till bestämmelser för den andliga vårdens organisation inom armén» jämte tillhörande motiv, historik m. m. Enligt förslaget, som är befordrat till trycket, skulle den andliga vården inom armén handhavas dels av fast anställd personal: reservpastorer och regementspastorer, bland vilka senare skulle förordnas fördelningspastorer och armépastor, dels av värnpliktiga militär diakoner.

Över det sålunda avgivna förslaget inforrades yttranden från arméfördelningschefer och likställda ävensom från Allmänna svenska prästföreningen. Sedan dessa yttranden inkommit till lantförsvarsdepartementet, överlämnades desamma genom ämbetsskrivelse den 30 april 1909 av statsrådet och chefen för nämnda departement till ovannämnda båda sakkunniga, att tagas i övervägande vid avgivande av slutligt förslag i ämnet. Med anledning härav verkställde de sakkunniga omarbetning av förslaget, vilken var slutförd den 28 juli 1909. I sammanhang härmed återgiva de sakkunniga det huvudsakliga innehållet av de infortrade yttrandena samt fogade till det omarbetade förslaget en 'V. P. M. Sammandrag av yttranden över förslag till bestämmelser för den andliga vårdens organisation inom armén.'

De sakkunnigas ursprungliga förslag — det av den 15 april 1908 — remitterades även till samtliga domkapitel i riket samt Stockholms stads konsistorium. De sålunda infordrade yttrandena överlämnades i skrivelse den 28 februari 1910 av statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet till de sakkunniga, att av dem tagas i övervägande, och skulle de avgiva det utlåtande, vartill yttrandena kunde föranleda. Detta utlåtande avgavs den 23 april 1910 samt är åtföljt av ett sammandrag av de yttranden i ämnet, som avgivits av domkapitlen och Stockholms stads konsistorium.

Det av de sakkunniga omarbetade förslaget jämte motiv och sammandrag av yttranden m. m. är under titel: 'Reviderat förslag till bestämmelser för den andliga vårdens organisation inom armén' befördrat till trycket. Några grundväsentliga ändringar i det ursprungliga förslaget synes det reviderade förslaget icke innehålla.

Frågan synes sedermera hava vilat till slutet av år 1915, då den upptogs till behandling vid nämnda års kyrkomöte. Med anledning av vid detsamma väckt motion angående omorganisation av regementspastorsinstitutionen m. m. gjorde kyrkomötet i underdånig skrivelse den 11 november 1915 framställning om vidtagande av de åtgärder, som erfordrades för en snar lösning av frågan om nämnda organisation och därmed sammanhängande spörsmål, varvid kyrkomötet, bland annat, framhöll, att de sakkunnigas omorganisationsförslag behövde omarbetas, särskilt med hänsyn till de förhållanden, som inträtt genom 1914 års härordningsbeslut.

I anledning av kyrkomötets framställning bemyndigades, genom nådigt beslut den 3 december 1915, statsrådet och chefen för lantförsvarsdepartementet att tillkalla en sakkunnig person att inom departementet biträda med uppgörandet av riktlinjerna för den av kyrkomötet antydda omorganisationen av regementspastorsinstitutionen. I skrivelse sistnämnda dag tillkallade statsrådet och chefen för nämnda departement såsom sakkunnig e. o. hovpredikanten, regementspastorn vid Andra livgrenadjärregementet P. G. J. Malmberg.

Det av honom utarbetade förslaget är, såsom även framgår av motionen nr 53, avgivet inom lantförsvardepartementet, och med några förändringar är det samma följt uti det 'Förslag till organisation av den religiösa vården inom armén. Allmänna bestämmelser', som nämnda motion innehåller.»

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande i övrigt — *F. K:s första tillfälliga utskotts utlåtande.* — var av följande lydelse:

»Frågan om att på ett ändamålsenligt och fullt verksamt sätt till-

godose den andliga vården inom armé och flotta är icke lättlost. Det gäller nämligen icke blott att skapa en sådan prästerlig organisation att de olika truppförbanden komma att förfoga över dugande och för sin uppgift intresserade prästerliga krafter, som förstå och förmå rycka med sig den värnpliktiga ungdomen, utan ock att på ett fruktbringande sätt ordna den s. k. soldathemsverksamheten.

För att den prästerliga personalorganisationen skall kunna fylla sitt ändamål fordras i första hand, att densamma omsorgsfullt avväges och insiktsfullt inpassas i såväl den militära som den ecklesiastika organisationen. Fältprästinstitutionen bör således, ehuru självständigt verkande, icke intaga en isolerad ställning, utan äga förbindelse med rikets övriga prästerskap, vilket bör komma till fullt praktiskt uttryck och vara författningsenligt grundat.

Viktigast i fråga om personalorganisationen är otvivelaktigt, att regementspastorsbefattningarna göras till huvudsysslor och besättas med dugliga, nitiska och förstående innehavare.

En hittills kännbar brist har som bekant varit, att regementspastorsbefattning varit bunden vid sin innehavare, även om denne genom flyttning, befordran, tilltagande ålder eller andra förhållanden blivit mindre skickad att sköta densamma. Denna brist torde kunna avhjälpas dels genom föreskrivande av skyldighet för regementspastor att vara bosatt å eller i närheten av den ort, varest hans verksamhet såsom regementspastor är förlagd, dels ock därigenom, att regementspastorerna erhöle förordnanden på högst fem år i sänder, så att friska krafter kunde tillföras verksamheten.

Vid utseende av regementspastor torde hänsyn böra tagas till om sökande fullgjort värnpliktstjänstgöring. En viss åldersgräns uppåt för behörighet till första anställning såsom militärpräst torde ock böra fastställas. Även bör, såvida ej särskilda omständigheter föranleda undantag, fordras någon föregående civilprästerlig tjänstgöring. Det intresse, som ligger till grund för herr Gullbergs förslag, att även frikyrkliga predikanter borde ifrågakomma till anställning såsom regementspastorer, torde, då han med sådan tydlighet yrkat på nödig enhetlighet och förbättrad organisation av arbetet för de värnpliktigas andliga fostran och vård och då han säkerligen icke önskar någon minskning i de krav på bildning, som ställas på innehavaren av en så viktig post som regementspastorns, lämpligen kunna tillgodoses på sådant sätt, att vid förefallande behov, om förutsättningarna funnes, dispens söktes och beviljades från den eller de akademiska examina, som fattades. Utrymme

torde för övrigt kunna beredas även för lekmanneelementen att under lämpliga former medverka i soldathemsverksamheten.

Vad angår uppgifter, som böra tillkomma ovan omnämnda befattningshavare, vill utskottet inskränka sig till att ange några av dem, som enligt utskottets uppfattning äro de viktigaste.

Regementspastor bör på ort och ställe taga sig an de värnpliktiga och icke blott genom gudstjänster, utan ock genom föreläsningar, undervisning, samkväm, sjukbesök och vad eljest en på samma gång uppfinningsrik och taktfull omsorg kan bringa till användning, göra sin insats för manskapets bästa till motverkande av dåliga inflytelser. Där soldathem finnas eller grundas, böra militärpräster lämnas desamma kraftigt medverkan. Till denna viktiga fråga återkommer utskottet i det följande. Regementspastorerna böra, exempelvis vart tredje eller fjärde år, sammanträda för att dryfta frågor rörande de värnpliktiges andliga vård och fostran.

Beträffande militärprästernas rangställning torde ingen ändring vara behöfvlig i nuvarande bestämmelser.

Vad de för ifrågavarande befattningshavare föreslagna lönerna angår, torde dessa lämpligen böra bestämmas, först sedan vederbörandes åligganden blivit närmare preciserade. En avsevärd höjning av det nuvarande regementspastorsarvodet är dock uppenbarligen ett oeftergivligt villkor, om ändamålet skall vinnas.

Motionärerna hava föreslagit en utbyggnad av regementspastorsinstitutionen genom inrättandet av ett fältprostämbe, varjämte herr Meurling föreslagit inrättandet av fördelningspastorer. Frågan huruvida och i vilken utsträckning dylika ämbeten böra inrättas torde få hänskjutas till en blivande slutlig utredning.

Såsom av utskottet ovan uttalats, är uti ifrågavarande hänseende ett ändamålsenligt organiserande av soldathemsverksamheten av synnerlig vikt. Förutsättningen för att denna verksamhet skall bliva fruktbringande synes vara, att vid densamma icke förekommer någon strid om eller propaganda för olika religiösa åskådningar eller därmed sammanhängande agitation. Resultatet av verksamheten beror givetvis i hög grad på den personliga ledningen. De, som skola vara ledare av berörda verksamhet måste förstå att, med undvikande av allt, som kan splittra och söndra, inrikta sina strävanden på att densamma enar, värmer och stärker de unga. Detta bör vara grundtonen i de många förädlade uppgifter, vilka soldathemmen avse att främja. Av vikt är, att uppgiften icke fattas för snävt.

I soldathemmen bör med beaktande av de synpunkter, utskottet ovan framhållit, så ofta tid och omständigheter det medgiva, anordnas upp-läsningar, föredrag, musikaftnar och dylikt. Ett med omsorg valt biblio-tek bör stå till de värnpliktiges förfogande. Undervisning i yrkestekniska eller litterata ämnen bör anses falla inom ramen för ifrågavarande verk-samhet.

Emellertid är det givetvis vanskligt att söka i detalj ange de önskvärda utvecklingen av våra soldathem. Det vore knappast heller lyckligt, att några normalmått bestämdes i fråga om detaljerna, då de förutsättningar, från vilka man måste utgå, på olika orter och vid olika truppförband äro mycket varierande.

I detta sammanhang bör framhållas, att soldaterna icke på fritid böra kommenderas till exempelvis de föredrag som förekomma i soldat-hemmen eller till deltagande i den undervisning, som må komma att meddelas därstädes. Till grund för anslutningen bör uteslutande ligga intresse för vad som bjudes.

I styrelse för soldathem böra vederbörande regements- eller kårchef, en eller flere officerare och underofficerare samt regementspastor och ett antal representanter för manskapet äga säte och stämma.

Klart är, att, därest soldathemmen, som hittills tillkommit genom enskild offervillighet, skola kunna utvecklas och förökas i antal, staten bör giva dem ekonomiskt understöd. Främst erfordras sådant för upp-förande av erforderliga byggnader. I någon mån bör dock även anslag givas exempelvis för beredande av ersättning åt de civila föredragshållare, som, om nödig omväxling skall kunna åstadkommas, understundom torde böra få alternera med de krafter, som inom vederbörande trupp-förband stå till buds för sådant ändamål.

Utskottet vill slutligen framhålla, att en utredning av ovanberörda frågor givetvis bör omfatta även flottan och kustartilleriet.

På grund av det anförda får utskottet hemställa, att första kam-maren måtte för sin del besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t an-hålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning av frågan om förbättrad andlig och sedlig vård för den värnpliktiga ungdomen samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda.»

Reservation.

Mot ovannämnda utskottsutlåtande hade av herr Oscar Olsson av-givits en så lydande reservation:

»Herr Gullberg har i motion nr 6 och herr Meurling i motion nr 53 föreslagit första kammaren att för sin del besluta hemställa om ut-redning om vidtagande av åtgärder för åstadkommande av förbättrad sedlig och andlig vård för den värnpliktiga ungdomen.

Resultaten av den andliga vård, som hittills bestått vår värnpliktiga ungdom, ha enligt samstämmiga vittnesbörd varit allt annat än tillfredsställande. På många håll klagas det över råheten i tonen och livet på lägerplatserna. Ett stort antal värnpliktiga, som dock kommit dit med de bästa avsikter och från början visst inte kunnat anklagas för försvarsfientlig åskådning, ha rest därifrån med en känsla av djup motvilja för allt, som står i samband med det militära försvarsväsendet.

Väl inte den viktigaste men alldeles säkert *en* mycket betydelsefull orsak har varit den inrotade olust- och vantrevnadsstämning, som blivt den nödvändiga följden av att möjligheter ofta totalt saknats att under värnpliktstiden få de andliga livsbehoven ens i någon mån tillfredsställda. Den enda möjligheten till rekreation efter det ansträngande, till dels mekaniska och därför i andligt avseende förslöande militära utbildningsarbetet, har allt för ofta varit ett försjunkande i slö översksamhet under vilotimmarna. När övningstiden nu utsträckts över flera månader, är det helt naturligt, att resultatet av sådana förhållanden måste bli ett stärkande av den »försvarsolust», som visserligen i allmänhet kunnat ha djupare ursprungliga orsaker.

Det måste vara ett livsintresse för försvaret att råda bot på dessa missförhållanden. De avhjälpas emellertid inte genom upprättandet av en kyrklig hierarki av militärpräster eller ens genom en bättre religiös omvårdnad. Hur väl avlönade dessa präster bli, hur hög rang de få och hur obegränsat de kunna ägna sin tid åt den andliga vården på förläggningsplatserna, kommer detta dock att betyda föga eller ingenting alls ifråga om åstadkommande av en bättre anda hos den värnpliktiga ungdomen. Av den kommer nog alltid om inte majoriteten så dock ett mycket stort antal att icke känna något behov av kyrklig religiös omvårdnad och därför ej heller låta påverka sig av en sådan.

Det enda säkra sättet att få till stånd en verkligt god anda bland manskapet på lägerplatserna är dess egna personliga deltagande, dess självverksamhet i den andliga vården. Det är alldeles förfelat att begränsa den andliga vården till huvudsakligen religiös uppbyggelse, just för att denna inte kan få någon större betydelse för mer än en del av den värnpliktiga ungdomen. Den andra, kanske i allmänhet betydligt större delens allmänanda och stämning, är lika betydelsefull för landet och försvaret.

Utredningen bör därför omfatta tillgodoseendet av den värnpliktiga ungdomens andliga intressen över huvud, inte begränsa sig till särskilt den religiösa vården. Den utgör endast en låt vara mycket viktig sida av den andliga vården, och även den bör naturligtvis bli föremål för omsorgsfull utredning i samband med hela det omfattande spörsmålet.

En nödvändig förutsättning, om man skall få till stånd en verkligt god stämning bland den värnpliktiga ungdomen som resultat av de andliga intressenas tillgodoseende, är manskapets egen medverkan i den organisation, som skall omhänderha den andliga vården. Denna organisation kunde lämpligen till väsentlig del bestå av kommittéer för större och mindre truppenheter med representanter för befäl och manskap. Kommittén för regementet kunde tänkas bestå av delegerade från kompanikommittéerna o. s. v. Dessa kommittéer skulle ha bestämmande inflytande i fråga om tillgodoseendet av de andliga intressena inom de mindre och större truppenheterna. Hit skulle höra anordnandet av kurser, föreläsningar, aftonunderhållningar, konserter, idrottsövningar, kamratfester o. s. v. Det kunde också tänkas, att en del av de värnpliktiga ville sammansluta sig i små klubbar för studium av något visst ämne, och då hade kommittén att hjälpa till med anskaffandet av litteratur och lärare.

Soldathem med sina bibliotek och läsrum kunde bli medelpunkter för detta bildnings- och sällskapsliv på manskapets lediga timmar. Dessa soldathem borde i största utsträckning vara av staten i stället för, som nu, av enskilda upprättade och underhållna institutioner.

Slutligen bör också tagas under övervägande frågan, huruvida och i vilken utsträckning tillgodoseendet av den värnpliktiga ungdomens intressen kunde kräva anställning av ledande krafter utanför militärbefälet i den härför nödvändiga organisationen. Det är inte alls säkert, att regementspastorn är den lämpligaste personen att stå i ledningen för detta arbete. Självskriften härtill bör han säkerligen inte vara.

Som del av den allmänna andliga vården skulle den religiösa vården kunna ingå, med regementspastorer i ledningen ungefär som nu. Men om den andliga vården organiserades under de värnpliktigas, befälets och eventuellt särskilt anställd lärarpersonals medverkan, behövde regementspastorsinstitutionen inte utvecklas på det sätt, som i herr Meurlings motion föreslås. Den religiösa vården bör lika litet som den andliga vården överhuvud påtvingas någon. Endast otvunget deltagande och frivillig medverkan kunna leda till verkliga resultat. Med det stöd regementspastorerna för en stor del av sitt arbete kunde få i den nya organisationen för den andliga vården, torde deras arbete inte bli mera krävande eller vittomfattande än för närvarande, varför den planlagda utvidningen av regementspastorsinstitutionen med fältprost och fördelningspastorer bleve överflödig.

Då det vid ordnandet av den religiösa vården för den värnpliktiga

ungdomen naturligtvis är fråga om dennas intressen och behov, inte om statskyrkans, bör utredningen också omfatta det av herr Gullberg framförda kravet på beredande av tillfälle även för frikyrkopräster att bli anställda som regementspastorer.

På grund av det anförda får utskottet hemställa, att första kammaren måtte för sin del besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning av frågan om förbättrad andlig och sedlig vård för den värnpliktiga ungdomen samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda.»

Vid behandlingen av detta utskottsutlåtande i första kammaren bifölls utskottets hemställan. Utskottets motivering godkändes med den ändring, att i slutet av tredje stycket före den s. k. klämman näst efter ordet »stämma» tillades orden »därest icke till följd av hemmens karaktär av enskilda företag eller andra förhållanden styrelsen lämpligen bör erhålla annan sammansättning».

*F. K:s
beslut.*

Beslutet delgavs därefter i vederbörlig ordning andra kammaren, som hänvisade ärendet till sitt första tillfälliga utskott.

Så väl första kammarens ovannämnda utskott som reservanten framhålla således vikten av, att åtgärder vidtagas för åstadkommande av förbättrad andlig och sedlig vård åt den värnpliktiga ungdomen och förorda i sådant syfte bland annat upprättande av s. k. soldathem med föreläsningssal, bibliotek och läsrum samt anordnande av föredrag, musikafstnar o. s. v.

Utskottet.

Majoriteten inom nämnda utskott anser emellertid, att för ordnandet och ledandet av denna verksamhet erfordras en inom så väl den militära som den ecklesiastiska organisationen inpassad prästerlig organisation med ett stort antal fältpräster, som skola uteslutande egna sig åt denna verksamhet.

Reservanten vill bibehålla den prästerliga verksamheten i ungefär samma utsträckning som hittills, men han framhåller tillika, att, om man vill råda bot på den olust- och vantrevnadsstämning, som är en oundgänglig följd av den bristande möjligheten för de värnpliktiga att tillfredsställa sina andliga livsintressen, samt utfylla den lediga tiden, då de värnpliktiga eljest lätt försjunka i slö overksamhet eller tillgripa de råa och dåliga förströelserna, så räcker det ej med upprättande av en kyrklig hierarki av militärpräster eller ensamt genom en förbättrad religiös omvårdnad. Utredningen bör därför omfatta tillgodoseendet av den värnpliktiga ungdomens andliga intressen i allmänhet och ej begränsas till den religiösa vården ensamt. Den värnpliktiga ungdomens egen med-

verkan bör här i största möjliga utsträckning tagas i anspråk och kunna för organiserandet av denna verksamhet anlitas ledande krafter även utanför militärbefälet.

Utskottet ställer sig på reservantens ståndpunkt och vill med tanke därpå, att de värnpliktiges övningstid huvudsakligen är förlagd till vintern, eftertryckligt framhålla vikten av lämplig och god förströelse, så att de långa vinteraftnarna ej komma att förnötas med de dåliga nöjen, kasernlivet eljest är egnat att framkalla.

På grund av vad sålunda anförts och med hänvisning till den motivering, som av herr Oscar Olsson i ovan åberopade reservation anförts, får utskottet hemställa,

att andra kammaren måtte för sin del besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning av frågan om förbättrad andlig och sedlig vård för den värnpliktiga ungdomen samt för riksdagen framlägga det förslag; vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 22 maj 1918.

På utskottets vägnar:

ARTHUR ENGBERG.

I slutbehandlingen av förevarande ärende ha deltagit: herrar *Engberg, Berggren, Welin, Viklund* i Oviken, *Eklund, Gustafson, Svensson* i Eggelstad, *Swartling, Andersson* i Stockholm och *Larsson* i Ågebäck.

Reservation

av herrar *Engberg*, *Viklund* i Oviken, *Svensson* i Eggelstad och *Andersson* i Stockholm, som ansett, att utskottet för sin del borde ha gjort följande uttalande:

Utskottet delar så tillvida motionärernas uppfattning, att det anser en förbättrad sedlig och andlig vård av den värnpliktiga ungdomen vara av behovet påkallad. Det ligger enligt utskottets mening redan i militärväsendets egen natur ett drag av brutalitet och råhet, som näppeligen kan undgå att utöva ett brutaliserande och förråande inflytande på den värnpliktiga ungdomens själliv. Vistelsen i kasärnerna är i viss mån ägnad att försimpla känslö-, vilje- och fantasiliv. Den stränga disciplinens avigsida är en stegrad benägenhet att ge nöjesbehovet en tygellös tillfredsställelse. En andlig och sedlig vård, som kan motverka detta, är därför välbehövlig. Men om utskottet alltså är ense med motionärerna så långt, så kan utskottet däremot icke dela deras uppfattning beträffande karaktären av den andliga och sedliga vård, som här bör ifrågakomma. Motionärerna — liksom första kammarens första tillfälliga utskott — mena med andlig och sedlig vård en religiös själavård. De båda motionärerna skilja sig så tillvida, att hr Meurling vill ha en av *statskyrkan* allena utövad själavård, medan hr Gullberg önskar, att rätten till den religiösa själavårdens utövande härvidlag skall stå öppen jämväl för frikyrkorna. Första kammarens första tillfälliga utskott har i detta stycke gått på hr Meurlings linje.

Gentemot dessa synpunkter önskar utskottet betona, att det med andlig och sedlig vård av den värnpliktiga ungdomen förstår *varje* omhändertagande av denna ungdoms andliga intressen i syfte att ge dem en uppfostrande och karatärsdanande inriktning, som kan bilda en motvikt till militär- och kasernlivets dåliga inflytande. Det har därvid synts utskottet angeläget att framhålla, att det ligger stor vikt däruppå, att såväl officerare som underofficerare i all sin handledning av ungdomen vinnlägga sig om taktfullhet och försynthet och i handel ochandel utgöra ett moraliskt gott föredöme. Så länge det brister i detta stycke, lär nog en aldrig så välment särskild själavård i mycket hög grad motverkas. Brutalitet och råhet i ord och handling från befälets sida måste bannlysas.

Det är också utskottets övertygelse, att varje *tvång* i religiöst hänseende totalt förfelar sitt syfte. Tvångskommenderingar till gudstjänster äro lika litet som det till gyckelspel ofta förvandlade »korum» ägnade att utöva ett förädlande inflytande. Här måste tvånget bort och rätt ges åt var och en att tvångsfritt få tillgodose sina religiösa behov. Det är därför också enligt utskottets uppfattning en orimlighet, att rätten att på lägerplatserna nå de värnpliktiga med religiös fostran skulle få vara ett monopol för statskyrkan. Denna rätt skall stå öppen för alla religiösa samfund. I konsekvens härmed anser utskottet, att regementspastorsinstitutionen bör avskaffas och att den religiösa verksamheten bland de värnpliktiga bör anförtros åt frivilligheten.

Av synnerlig stor vikt är, att den värnpliktiga ungdomens förströelsebehov länkas in på goda banor. Allt vad som här kan göras för att i de ungas sjäsliv insätta fostrande motiv, som driva dem bort från de tarvliga och simpla nöjena, bör också göras. I detta syfte bör en välordnad biblioteks- och studiecirkelverksamhet främjas vid våra regementen. Likaså bör den statsunderstödda föreläsungsverksamheten beredas ett fält jämväl inom våra kaserner.

En nödvändig förutsättning, om man skall få till stånd en verkligt god stämning bland den värnpliktiga ungdomen som resultat av de andliga intressenas tillgodoseende, är manskapets egen medverkan i den organisation, som skall omhänderha den andliga värden. Denna organisation kunde lämpligen till väsentlig del bestå av kommittéer för större och mindre trupperheter med representanter för befäl och manskap. Kommittén för regementet kunde tänkas bestå av delegerade från kompanikommittéerna o. s. v. Dessa kommittéer skulle ha bestämmande inflytande i fråga om tillgodoseendet av de andliga intressena inom de mindre och större trupperheterna. Hit skulle höra anordnandet av kurser, föreläsningar, aftonunderhållningar, konserter, idrottsövningar, kamratfester o. s. v. Det kunde också tänkas, att en del av de värnpliktiga ville sammansluta sig i små klubbar för studium av något visst ämne, och då hade kommittén att hjälpa till med anskaffandet av litteratur och lärare.

Soldathemmen med sina bibliotek och läsrum kunde bli medelpunkter för detta bildnings- och sällskapsliv på manskapets lediga timmar. Dessa soldathem borde i största utsträckning vara av staten i stället för, som nu, av enskilda upprättade och underhållna institutioner.

Slutligen bör också tagas under överbäggande frågan, huruvida och i vilken utsträckning tillgodoseendet av den värnpliktiga ungdomens in-

tressen kunde kräva anställning av ledande krafter utanför militärbefälet i den härför nödvändiga organisationen.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att andra kammaren måtte för sin del besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning av frågan om förbättrad andlig och sedlig vård för den värnpliktiga ungdomen samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda.

av herrar *Welin, Gustafson och Swartling*, vilka yttrat:

Första kammarens första tillfälliga utskott har i motiveringen till sin hemställan framhållit, att vid den andliga och sedliga vården om den värnpliktiga ungdomen religionen bör givas en framträdande plats. Utskottets reservant åter, vilken framställt samma slutyrkande som utskottet, har icke beträffande denna vård velat lämna religionen plats i samma utsträckning som utskottet. Första kammaren godkände utskottets förslag i detta avseende, och ha vi ansett, att även andra kammarens första tillfälliga utskott bort biträda denna mening. Vi ha därför ansett, att utskottet bort hemställa,

att andra kammaren måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut.
